

УДК 811. 111 (07)

В. В. Безлюдна

**ФАСИЛІТАЦІЯ СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ
ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ВИД ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ**

Кінець ХХ ст. характеризується переходом від індустріального до постіндустріального, інформаційного суспільства. Це, у свою чергу, сприяє розширенню зв'язків, посиленню процесів глобалізації, інтеграції і інформатизації. У зв'язку з цим з'являються нові вимоги до системи і якості освіти. Характерними особливостями сучасної освіти є її диференційованість, варіативність і інтегративність. Нового викладача іноземної мови характеризує висока міра автономії і креативності, що проявляється, поряд із високим рівнем професійної компетенції, у таких ділових якостях, як гнучкість професійного мислення, мобільність і адаптивність до інноваційних ситуацій професійної діяльності, постійне професійне самоудосконалення, здатність працювати в команді, співпрацювати з іншими, брати на себе ініціативу і відповідальність [1, с. 23–25].

Фасилітація спілкування іноземною мовою як інноваційний вид формування комунікативної компетенції студентів ще недостатньо досліджена в Україні. Зарубіжні джерела розглядають фасилітацію у контексті групової комунікативної взаємодії (Т. Bentley, J. Chilberg, В. Dick, L. Hart, D. Hunter, P. Sharp, D. Stewart), педагогічної взаємодії (В. Гінецинський, Я. Коломенський, А. Реан, В. Ширшов), навчання і спілкування (І. Жижіна, Е. Зеєр, В. Смірнов, К. Roger), комунікативної діяльності викладача і студентів (В. Суміна).

Таким чином, актуальність цієї статті полягає у теоретичному осмисленні наукових підходів сутності поняття фасилітація спілкування іноземною мовою.

Мета статті полягає у спробі розкрити сутність поняття фасилітація спілкування іноземною мовою як інноваційного виду формування комунікативної компетенції студентів вузу.

В умовах надмірної інформатизації і комп'ютеризації освітнього процесу, де студент виступає суб'єктом навчання, якісно змінюються вимоги до викладача – організатора освітнього процесу. Абсолютно очевидно, що викладач сьогодні не лише транслятор знань, умінь, носій інформації, охоронець норм і традицій, але і помічник у становленні і розвитку студента. Позиція ментора, право старшого і сильнішого втрачається, затверджується принцип демократичної взаємодії, співпраці, допомоги, уваги до ініціативи, становлення і розвитку. Зацікавлене відношення викладача в умовах зростаючого прагматизму, зниження мотивації навчання і надмірної інформатизації відіграє ключову роль. У

роботах таких дослідників, як І. Жижина і Е. Зеєр показано, що активний розвиток студента залежить від професійно-педагогічних умінь викладача створювати сприятливий емоційний тонус процесу навчання [2, с. 17–34].

Розглядаючи педагогічну діяльність в сучасних умовах як процес управління, соціальні психологи і педагоги В. Гінецинський, Я. Коломенський, А. Реан, В. Ширшов та інші підкреслюють, що її головними складовими стають такі процеси міжособистої взаємодії, які: створюють найкращі умови для розвитку навчально-професійної мотивації; сприяють розвитку студентів; дозволяють педагогу підвищувати свій професійно-педагогічний потенціал; забезпечують досягнення цілей освіти.

Запропонований психологами підхід дозволяє виділити в процесі навчання іноземної мови такий вид педагогічної взаємодії, як *фасилітаційну*.

Термін фасилітація (англ. *facilitate* – полегшувати, сприяти, допомагати) увів американський педагог та психотерапевт К. Роджер. Він розуміє під фасилітацією «тип навчання під час якого змінюється традиційна позиція педагога на партнерську, яка сприяє розвитку студентів, впливає на освітні структури і сприяє їх удосконаленню та гнучкості» [3, с. 125].

Російські вчені під фасилітацією розуміють особливий стиль спілкування, який підсилює продуктивність навчання або виховання суб'єктів педагогічного процесу [4, с. 231]; спосіб здійснення навчання, за якого викладач займає позицію помічника та допомагає студенту самостійно знаходити відповіді на запитання та набувати нових навичок. Фасилітація передбачає надання можливості студентам взяти на себе контроль і відповідальність за власні зусилля та досягнення.

У дослідженні В. Суміної, фасилітація розглядається у якості функції педагога як тип лідерства, побудований на спільній комунікативній діяльності викладача і студентів, у результаті якої останні здобувають власні фасилітаційні уміння [5].

На думку дослідниці, викладачі прагнуть розвинути у студентів фасилітаційні уміння у процесі спілкування іноземною мовою, стимулюючи прояви і розвиток особистих якостей, психологічну готовність тощо.

Іноземне спілкування розвиває мовні вміння, які передбачають великий об'єм лексики, правильність оформлення мови, точне сприйняття усних висловлювань і адекватну передачу ідей партнерів своїми словами; уміння виділяти суть почутого; коректну постановку питань; стислість і точність формулювань відповідей на запитання партнерів, логічність побудови висловлювання. Фасилітація спілкування передбачає розвиток психологічних умінь, у тому числі розуміння настрою, характеру партнерів, тлумачення експресії поведінки співрозмовника, сприйняття і розуміння іншого як особистості.

Фасилітації спілкування іноземною мовою передбачає організацію монологу, діалогу, володіння прийомами ведення дискусії, виділення основних компонентів вербального і невербального спілкування в конкретних ситуаціях, запобігання непотрібних конфліктів, вирішення конфліктів. Оволодіння названими вище вміннями відбувається у процесі вирішення студентами різних комунікативних завдань в умовах фасилітації спілкування іноземною мовою.

Фасилітація спілкування визначена В. Суміною як планування і здійснення комунікативної поведінки в проблемних ситуаціях, що вимагають конструктивних творчих рішень. Початковими принципами розвитку умінь фасилітації спілкування у студентів, як на рідній, так і на іноземній мові є: мотивація потреби й інтересу до отримання знань в області фасилітації спілкування і особистого змісту пізнавальної діяльності; формування операційних умінь фасилітації з використанням інтерактивних форм міжособистісної взаємодії в педагогічному спілкуванні; організація співпраці в колективній діяльності спілкування, що актуалізує вироблення духовних і ціннісних установок; облік психологічних аспектів спілкування, які сприяють самовираженню і творчій самореалізації його суб'єктів; індивідуалізація навчання, обумовлена індивідуальними якостями і суб'єктною позицією студента; стимулювання активності особистості і її розвитку в умовах практики рефлексії.

Як основні критерії, що дозволяють судити про розвиненість у студентів комунікативної компетенції, виділяють наступні характеристики особистості:

– наявність широкого діапазону комунікативного мислення, спілкування, що дозволяє аналізувати конкретні ситуації, ставити цілі і прогнозувати результати комунікативної діяльності, креативно здійснювати мовну поведінку;

– володіння ключовими прийомами ефективного спілкування, коректність мовного оформлення мови, логічність і аргументованість висловів, забезпечення взаєморозуміння вербальними і невербальними засобами;

– активність у налагодженні довірчих стосунків, терпимості, доброзичливе сприйняття тих, хто нас оточує, прагнення до співпраці, власна відвертість і сприяння щирості партнерів по спілкуванню;

– позитивне самосприйняття, мотиваційна і практична готовність до безперервного саморозвитку, обумовлені критичною рефлексією, самоаналіз і самооцінка.

На думку В. Суміної, фасилітації спілкування іноземною мовою вимагає переліку певних принципів вивчення іноземної мови, таких як:

- Принцип мовної наочності, що виражається в аналізі текстуально організованої смислової інформації, структурованої з урахуванням мотивів і цілей спілкування: автентичних текстів, тематичних підбірок мовних зразків, системи мовних дій і операцій.

- Принцип свідомості, який передбачає опору на певну систему правил мови, що вивчається, свідому систематизацію мовного матеріалу з подальшим виходом мовних правил в мовні дії.

- Принцип мовнорозумової активності, коли спеціально організований предмет мовної діяльності стимулює розумову активність студента, а внутрішнім мотивом мовної діяльності стає комунікативно-пізнавальна потреба.

- Принцип функціональності, що передбачає діяльнісну основу вивчення іноземної мови з розвитком здатності студентів використовувати мовні засоби в різних ситуаціях спілкування з метою встановлення різного роду взаємодії.

- Принцип комунікативності, який сприяє тому, що мотивований вислів викликає перехід від первинного усвідомлення мовних явищ і мовних механізмів до інтуїтивної реалізації автоматизованих мовних умінь [5].

Отже, фасилітація спілкування іноземною мовою є ефективною передумовою формування комунікативної компетенції студентів. Адже педагог виступає як підсилювач процесу спілкування і знаходиться у постійному мовленнєвому контакті зі студентами, сприяє успішному вивченню мови і позитивно впливає на розвиток особистості студента.

Дослідження даного питання не вичерпує зазначену проблему. Ми вважаємо, що перспективним напрямом подалшого дослідження є аналіз та вивчення змісту фасилітації спілкування іноземною мовою як основного виду формування комунікативної компетенції студентів.

Список використаної літератури

1. Халеева И. И. Основы теории обучения понимания иноязычной речи / И. И. Халеева. – М. : Высш. шк., 1989. – 238 с. **2. Жижина И. Н.** Психологические особенности педагогической фасилитации / И. Н. Жижина, Э. Ф. Зеер // Образование и наука. – 1999. – Т. 2 (2). – С. 75. **3. Roger C. K.** The interpersonal relationship in the facilitation of learning humanizing education / C. K. Roger. – Boston : Houghton Mifflin, 1967.– 188 p. **4. Смирнов В. Н.** Педагогические теории, системы и технологии / В. Н. Смирнов. – М. : Издательский центр «Академия» 1997, – С. 231. **5. Сумина В. Е.** Развитие умений фасилитации общения у студентов в процессе овладения иноязычной речью : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / В. Е. Сумина. – Р-н-Д., 2006. – 24 с.

Безлюдна В. В. Фасилітація спілкування іноземною мовою як інноваційний вид формування комунікативної компетенції студентів

Стаття присвячена проблемі удосконалення комунікативної компетенції студентів за допомогою фасилітації спілкування іноземною мовою. Автором розкрито сутність поняття фасилітація спілкування, розглянуто початкові принципи розвитку умінь фасилітації спілкування у

студентів, як на рідній, так і на іноземній мові, проаналізовано основні критерії, що дозволяють судити про розвиненість у студентів комунікативної компетенції, охарактеризовано різні види комунікативної компетенції.

Ключові слова: фасилітація, комунікативна компетенція, іноземна мова, навчання, спілкування, студент, фахівець.

Безлюдная В. В. Фасилитация общения иностранным языком как инновационный вид формирования коммуникативной компетенции студентов

Статья посвящена проблеме усовершенствования коммуникативной компетенции студентов с помощью фасилитации общения иностранным языком. Автором раскрыта сущность понятия фасилитация общения, рассмотрены начальные принципы умений фасилитации общения у студентов, как на родном, так и на иностранном языке, проанализированы основные критерии, которые позволяют судить о развитии у студентов коммуникативной компетенции, охарактеризованы разные виды коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: фасилитация, коммуникативная компетенция, иностранный язык, учеба, общение, студент, специалист.

Bezliudna V. V. Foreign Language Communication as an Innovative Kind of Students' Communicative Competence Formation

The article is devoted a problem of students communicative competence improvement with the help of foreign language facilitation. The essence of facilitation concept is opened in the article. The development technics of students facilitation communicative abilities are considered here, different kinds of the communicative competence and basic criteria which allow to judge about development of communicative students competence are analysed in the article. The educators distinguish following characteristics of the person as the basic criteria which allows to judge about students communicative competence development: presence of a wide range of communicative thinking, possession of key technics of effective dialogue (communication), activity in adjustment of confidential relations, positive self-perception, motivational and practical readiness for self-development. Facilitation of communication by foreign language demands the list of some principles of foreign language learning, such as: consciousness principle, a principle language activity, a functionality principle.

Key words: facilitation, communicative competence, foreign language, study, dialogue, the student, the expert.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. пед. н., доц. Шумаєва С. П.